

BİRDEN FAZLA VADEYİ İÇEREN BONONUN GEÇERLİLİĞİ

-YARGITAY KARAR İNCELEMESİ-

(Validity of Bonds including Multiple Terms – Supreme Court
Decision Examination)

Ar. Gör. Bilge Utkan MERSİN*

ÖZET

6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu 703/II ve 778/I(b) maddeleri uyarınca birden fazla vadenin senet üzerinde yer alması senedi geçersiz hale getirir. Buna karşın Yargıtay, vade olarak tanımlanan tarihlerden birinin düzenlenme tarihi ile aynı olması durumunda bu kuralı uygulamamakta, bu tarihi düzenlenme tarihinin tekrarı saymaktadır. Yüksek Mahkeme, bu halde söz konusu kuralı uygulamayı *aşırı şekilcilik* olarak değerlendirerek senedin geçerli olduğuna hükmetmiştir. Bu çalışmada, anılan Yargıtay uygulaması, şekle sıkı sıkıya bağlılık ilkesi ve bu ilke- den hangi hallerde sapılabileceği hususlarında tartışmaya açılmıştır.

Anahtar kelimeler: Bono, senedin geçersizliği, vade, aşırı şekilcilik, şekle sıkı sıkıya bağlılık ilkesi, kıymetli evrak.

Abstract

According to the terms of article 703/II and 778/I(b) of the Turkish Commercial Code No. 6102, a promissory note shall be deemed invalid if it contains two maturity dates. The Turkish Court of Cassation (“*Yargıtay*”), however, does not apply the foregoing rule, if one of the maturity dates is identical to the issuance date stated on the instrument. The Court considers such a maturity date as the duplication of the issuance date, and avoid applying the said rule based on the argument of *excessive formalism*. In this study, the approach of *Yargıtay* will be debated on the merits of the principle of *sticking strictly to the form of instrument* and its exceptions.

Keywords: Promissory note, invalidation, maturity date, excessively formalism, sticking strictly to the form of instrument, negotiable instruments.

* Marlara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Ticaret Hukuku ABD.

I. Karar

“Alacaklı tarafından, bonoya dayalı olarak kambiyo senetlerine mahsus haciz yoluyla icra takibine başlandığı, borçluya örnek 10 numaralı ödeme emri tebliği üzerine yasal sürede icra mahkemesine yaptığı başvuru imza ve borca itirazı ile birlikte, bono üzerinde iki ayrı vade tarihi bulunduğu, bononun ciro zincirinin kopuk olduğu, bonoya ilişkin ödeme protestosu çekilmediğini belirterek takibin iptalini istediği, mahkemece, takip dayanağı bono üzerinde iki ayrı vade tarihinin bulunduğu ve bononun kambiyo senedi vasfına haiz olmadığı gerekçesi ile İİK'nun 170/a-2 maddesi uyarınca takibin iptaline karar verildiği anlaşılmaktadır.

Takip dayanağı bononun incelenmesinde; tanzim tarihinin 01.01.2012, ödeme tarihinin ise 01.01.2013 tarihi iken 16.09.2013 tarihi olarak değiştirilmiş olduğu ve yapılan bu değişikliğe ilişkin paraf imzasının bulunduğu, yine bononun üst kısmında vade tarihi olarak 01.01.2012 tarihinin bulunduğu anlaşılmaktadır.

6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun 778/I-b maddesi göndermesi ile bonolar hakkında da uygulanması gereken aynı yasanın 703/2. maddesine aykırı olarak çift vadeli düzenlenen senetlerin, bono vasfında sayılamayacağı düzenlenmiştir. Ancak tanzim tarihinin vade tarihinde tekrarı çift vade anlamına gelmez. Aksinin kabulü aşırı şekilcilik olup hak kaybına neden olur.

O halde, mahkemece borçlunun imzaya ve borca itirazları ile sair şikayetlerinin incelenerek oluşacak sonuca göre bir karar verilmesi gerekirken yazılı şekilde hüküm tesisine isabetsizdir...”¹

II. Yargıtay'ın Görüşü

İnceleme konusu Yargıtay kararında, vade ve ödeme tarihi olarak iki, düzenlenme tarihi olarak bir adet olmak üzere senet üzerinde üç yerde tarih bulunmaktadır. Bu tarihlerden, düzenlenme tarihi ile senet metninin üst kısmındaki vade bölümündeki tarihin aynı olduğu; ancak ödeme tarihinin senette bir başka tarih olarak yer aldığı tespit edilmiştir. Başka bir anlatımla, senet üzerinde vade/ödeme tarihi olarak iki farklı tarih yer almakta olup, bu tarihlerden birisi senet üzerindeki düzenlenme tarihi ile aynıdır.

Yüksek Mahkeme, Türk Ticaret Kanunu'nun 703. maddesindeki *çift vadeli düzenlenen senetlerin, bono vasfında sayılamayacağına* ilişkin kurala karşın, ikinci vade olarak nitelenen ikinci tarihi, düzenlenme tarihinin tekrarı olarak yorumlamış ve aksi durumu “*aşırı şekilcilik*” olarak niteleyerek hak kaybı olabileceğine işaret etmiştir.

III. Cevaplandırılması Gereken Hukuki Soru

Çalışmada, söz konusu Yargıtay kararı şu noktalarda tartışmaya açılacaktır. Türk

¹ Yargıtay 12. HD. E. 2014/25102 K. 2014/31037 T. 22.12.2014 (Kazancı).

Ticaret Kanunu'nun 703. maddesinin II. fıkrası hükmü, aynı Kanun'un 778. maddesinin I. fıkrasının b bendi uyarınca bonolar bakımından da uygulanmaktadır. Bu hükme göre, "birbirini takip eden çeşitli vadeleri gösteren" senetler batıldır.

Çalışma konusu Yargıtay kararı ve söz konusu kanuni düzenleme birlikte değerlendirildiğinde, senedin geçerli olup olmadığı konusunda iki farklı sonuca varılabilir:

İlk olarak, senet üzerinde vade olarak nitelenen iki farklı tarihin yer alması ve bu tarihlerden birinin düzenlenme tarihi ile aynı olması durumunda dahi Türk Ticaret Kanunu'nun 703/II hükmü uyarınca senedin geçersiz olduğu söylenebilir.

İkinci olarak, olayda anılan hükmü uygulayarak senedi geçersiz kılmak, Yargıtay kararındaki gibi "aşırı şekilcilik" olarak yorumlanabilir. Bu durumda, vade olarak nitelenen ikinci tarih, sadece düzenlenme tarihinin tekrarıdır ibaret sayılarak senet ayakta tutulabilir.

IV. Kıymetli Evrak Hukukunda Şekle Bağlılık

A. Genel Olarak Türk Hukukunda Şekil ve 'Şekil Serbestisi' İlkesi

Hukukta bir iç olgu olarak "irade" değil, iradenin dış dünyadaki yansıması olan "beyan" esastır. Her türlü irade beyanı bir şekil içinde ortaya çıkar. Bu şekil sözle, yazıyla ya da başka bir davranışla ortaya konabilir. Bu durumda "şekil serbestisi"nden bahsedilir².

Bununla birlikte irade beyanının sonuç doğurabilmesi için kanunda belli bir şekil öngörülmüş ya da taraflarca irade beyanının ancak belli bir şekilde ortaya konacağı kararlaştırılmış olabilir. Bu halde söz konusu irade beyanının geçerli olması ancak kanunda veya taraflarca kabul edilen şekle bürünmesine bağlıdır. Bu olasılıkta ise hukuki işlemde "şekle bağlılık" tan söz edilir³.

Türk Borçlar Kanunu'nun 12. maddesinin I. fıkrası uyarınca, borçlar hukukunda "şekil serbestisi" ilkesi hâkimdir⁴. Hükme göre "Sözleşmenin geçerliliği, kanunda aksi öngörülmedikçe, hiçbir şekle bağlı değildir". Anlaşılabacağı üzere, hüküm kuralın

² **KOCAYUSUFPAŞAOĞLU**, Necip: Borçlar Hukuku Genel Bölüm, 5. Bası, İstanbul, 2010, s. 270; **AYBAY**, Aydın: Borçlar Hukuku Dersleri Genel Bölüm, 13. Bası, İstanbul 2011, s. 33; **AYAN**, Mehmet: Borçlar Hukuku (Genel Hükümler), 6098 Sayılı Yeni Türk Borçlar Kanunu'na Göre Hazırlanmış, 7. Baskı, Konya 2012, s. 91; **KAPLAN**, İbrahim: Borçlar Hukuku Dersleri (Genel Hükümler), 6. Baskı, Ankara 2012, s. 106; **NOMER**, Haluk N.: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Gözden Geçirilmiş 13. Bası, İstanbul 2013, s. 79-81.

³ **OĞUZMAN**/M. Kemal/**ÖZ**, M. Turgut: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Cilt I, Gözden Geçirilmiş 11. Bası, İstanbul, 2013, s. 141; **AYBAY**, s. 33; **KOCAYUSUFPAŞAOĞLU** (HATEMİ/SEROZAN/ARPACI), s. 270; **AYAN**, s. 137.

⁴ **ARSLANLI**, Halil: Ticari Senetler Dersleri, 3. Bası, Ankara, 1954, s. 3; **OĞUZMAN/ÖZ**, s. 142; **REİSOĞLU**, Safa: Türk Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 1.7.2012'de Yürürlüğe Giren Yeni Türk Borçlar Kanunu'na Göre Hazırlanmış 24. Bası, İstanbul, 2013, s. 81; **KOCAYUSUFPAŞAOĞLU** (HATEMİ/SEROZAN/ARPACI), s. 270; **AYBAY**, s. 33.

şekil serbestisi olduğunu belirtmekle birlikte, ayrı durumlarda da olabileceğine işaret etmektedir. Söz konusu ayrı duruma açıkça öngörüleceği yer kanun maddesidir⁵.

Aynı hükmün II. fıkrasında “*Kanunda sözleşmeler için öngörülen şekil, kural olarak geçerlilik şeklidir. Öngörülen şekle uyulmaksızın kurulan sözleşmeler hüküm doğurmaz.*” denmektedir. Şu halde kanunun öngördüğü şekil ile yapılmayan sözleşmeler geçersizdir⁶.

Yine Türk Borçlar Kanunu’nun 17. maddesine göre; “*Kanunda şekle bağlanmamış bir sözleşmenin taraflarca belirli bir şekilde yapılması kararlaştırılmışsa, belirlenen şekilde yapılmayan sözleşme tarafları bağlamaz.*”

Kanunda belli durumlarda şekle bağlılığın kabul edilmesinin altında yatan sebepler üç temelde toplanabilir. Öncelikle şekil, taraflardan birini veya her ikisini korumak için öngörülmüş olabilir. İkinci olarak, şekle bağlı tutarken amaçlanan taraflar ve üçüncü şahısların hukuki güvenliğini sağlamak olabilir. Son olarak, resmi sicillerin getirilmesiyle amaçlanan ise, bu sicillerde yer verilen bilgilerin sağlam bir temele dayandırılarak sistematik ve güvenli bir şekilde kayıt altında tutulmasıdır⁷.

B. Kambiyo Senetleri Hukukunda Şekil ve ‘Şekle Sıkı Sıkıya Bağlılık’ İlkesi

Türk Ticaret Kanunu’nda da borçlar hukukunda olduğu gibi ilke olarak “*şekil serbestisi*” hâkimdir⁸. Bu ilkenin amacı, esasen güvene dayalı ticari işlemlerde kolaylık ve akılcılığın sağlanmasıdır⁹. Buna karşın, özellikle *tedavül güvenliği* bakımından, kıymetli evrakta bulunması gereken tüm şekil şartları Kanun’da gösterilerek *şekil serbestisi* ilkesinden uzaklaşmıştır¹⁰. Kıymetli evrak hukukunda şekil o kadar önemlidir ki, bazen bir kelimenin yanlış yazılması kıymetli evrakın niteliğini değiştirebilir¹¹.

⁵ OĞUZMAN/ÖZ, s. 142; REİSOĞLU, s. 81; KILIÇOĞLU, Ahmet M.: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Genişletilmiş 16. Baskı, Ankara, 2012, s. 105; KOCAYUSUFPAŞAOĞLU (HATEMİ/SEROZAN/ARPACI), s. 270; AYBAY, s. 34; KAPLAN, s. 107; NOMER, s. 80.

⁶ Geçersizlik ve türü hakkında ayrıca bkz. OĞUZMAN/ÖZ, s. 142; REİSOĞLU, s. 81; AYBAY, s. 34; AYAN, s. 138-139; KAPLAN, s. 107; NOMER, s. 80.

⁷ OĞUZMAN/ÖZ, s. 143; AYBAY, s. 33, s. 36; AYAN, s. 137; KAPLAN, s. 106; Ayrıca bkz. HIRSCH, Ernst E., Ticaret Hukuku Dersleri, 2. Baskı, İstanbul, 1946, s. 451.

⁸ KINACIOĞLU, Naci: Kıymetli Evrak Hukuku, 5. Baskı, Ankara, 1999, s. 88.

⁹ KINACIOĞLU, s. 88; PULAŞLI, Hasan: -Yeni Türk Ticaret Kanununa Göre ve 6273 Sayılı Kanununla Değişik Çek Kanunu’nun Yorumu ile- Kıymetli Evrak Hukuku Esasları, Genişletilmiş ve Güncellenmiş 3. Baskı, Ankara, 2013, 37.

¹⁰ ARSLANLI, s. 2; DOMANIÇ, Hayri: Kıymetli Evrak Hukuku, İlaveli 2. Baskı, İstanbul, 1975, s. 17; ÖZTAN, Fırat: Kıymetli Evrak Hukuku, 2. Baskı, Ankara, 1997, s. 370; KINACIOĞLU, s. 88; POROY/TEKİNALP, s. 40; PULAŞLI, s. 37; ÜLGEN, Hüseyin/HELVACI, Mehmet/KENDİGELEN, Abuzer/KAYA, Arslan: Kıymetli Evrak Hukuku, Yeni Türk Ticaret Kanunu’na Yeni Çek Kanunu’na ve Yeni Sermaye Piyasası Kanunu’na Göre 8. Baskı, İstanbul, 2013, s. 96; KARAHAN, Sami/ARI, Zekeriya/BOZGEYİK, Hayri/SARAC, Tahir/ÜNAL, Mücahit: Kıymetli Evrak Hukuku, Güncellenmiş 2. Baskı, Konya, 2014, s. 31.

¹¹ ARSLANLI, s. 2; PULAŞLI, s. 38.

Özellikle kambiyo senetleri sıkı şekil şartlarına tâbi kılınmış (TTK 671; 776/I; 780/I), sert ve *formalist* yapıdadır¹². Kanunda belirtilen şekil şartlarına aykırılık senedi batıl hale getirir (TTK 672; 777; 781). Hatta, temel niteliklerinden biri özellikli şekil şartlarına bağlı kılınma olan kıymetli evrak hukukunda, şekle bağlılığın en katı biçimde uygulandığı alanın kambiyo senetleri hukuku olduğu söylenebilir.¹³ Buna göre, senetler ancak Kanun'da belirtildiği şekil ve içerikte düzenlenebilmektedir¹⁴.

Belirtilmelidir ki, *şekle sıkı sıkıya bağlılık* ilkesi, ticari hayatta kambiyo senetlerine duyulan güvenin temelini oluşturmaktadır¹⁵. Bir başka deyişle, kambiyo senetlerinde bu ilkenin geçerli olmasının amacı, ilgililerin menfaatini korumaktır¹⁶. Böylece *hukuki güvenlik* ve bu ilkenin kıymetli evrak hukukundaki görünümü olan *tedavül güvenliği* sağlanmış olur¹⁷.

Bu ilke uyarınca kambiyo senetleri, yalnızca Kanun'da gösterilen şekilde düzenlenmeli, ayrıca senetten doğan hakların kullanılabilmesi için Kanun'da belirtilen süreler içinde hareket edilerek hakkın kullanımı için gerekli bazı hukuki işlemler yapılmalıdır¹⁸. Zira kanun koyucu, her senet için o senede özgü şekli unsurları belirlemiştir. Söz konusu unsurların senette yer alıp almadığı da, senet elinde olan kişi tarafından rahatlıkla anlaşılabilir. Diğer bir anlatımla, senet, kendisiyle ilgili bilgiyi yine kendisi vermelidir¹⁹. Böylelikle alacaklı, sadece kambiyo senetlerinin şekli unsurlarının Kanun'a uygun olup olmadığını araştırarak ve Kanun'da belirtilen kesin sürelerle uygun davranıp belirli hukuki işlemleri yaparak hakkını kullanabilecektir²⁰.

Şekle sıkı sıkıya bağlılık ilkesi beraberinde “*senet nasılsa ve ne diyorsa ona göre işlem yapılır*” prensibini getirir. Böylece artık senet metni ve şekli unsurların, tarafların *olası iradelerine* ve senet dışı olaylara göre yorumlanması olanaklı değildir²¹. Kaldı ki, bir senedin kambiyo senedi olarak kabul edilmesi, Kanun'da gösterilen şekil şartlarının

¹² KINACIOĞLU, s. 88; SARAÇ (KARAHAN/ARI/BOZGEYİK/ÜNAL), s. 149; CAN, Mertol: Kıymetli Evrak Hukuku (Ders Kitabı), 6762 sayılı ve 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu ile 6273 sayılı Kanunla Değişik 5941 sayılı Çek Kanunu Hükümleri Dairesinde, 2. Bası, Ankara, 2012, s. 51; BOZER/GÖLE, s. 49; ALIŞKAN, Murat, Kambiyo Senetlerinde Temlik Ciro, İstanbul, 1998, s. 24.

¹³ DOMANIÇ, s. 17; ALIŞKAN, s. 24; KARAHAN (ARI/ BOZGEYİK/SARAÇ/ÜNAL), s. 32; PULAŞLI, s. 108-109; BOZER/GÖLE, s. 49.

¹⁴ DOMANIÇ, s. 17; KINACIOĞLU, s. 88.

¹⁵ KINACIOĞLU, s. 88.

¹⁶ ÖZTAN, 1997, s. 370.

¹⁷ ALIŞKAN, s. 24.

¹⁸ YILMAZ, A. Lerzan: Kambiyo Senetlerinde Def'iler (Einreden im Wertpapierrecht), 1. Bası, İstanbul, 2007, s. 68.

¹⁹ ÖZTAN, 1997, s. 370; POROY/TEKİNALP, s. 40.

²⁰ KINACIOĞLU, s. 88; ÖZTAN, 1997, s. 371.

²¹ POROY/TEKİNALP, s. 40; KARAHAN (ARI/ BOZGEYİK/SARAÇ/ÜNAL), S. 32; ALIŞKAN, s. 25.

gerçekleşmiş olmasına bağlıdır. Aksi halde, yani Kanun'da belirtilen şekli unsurların eksikliği durumunda, senet kambiyo senedi olarak değer kazanmayacaktır²².

C. Uygulamada Şekle Bağlılık İlkesinin Sınırı: Aşırı Şekilcilik Kavramı

İncelendiğinde, Yargıtay bazı kararlarında kambiyo senetleri hukukuna hâkim olan *şekle sıkı sıkıya bağlılık* ilkesini *aşırı şekilcilik* gerekçesi ile yumuşatmaya çalışmaktadır. Bononun çeşitli şekli unsurlarına ilişkin kararlar birlikte değerlendirildiğinde, Yargıtay'ın senedin zorunlu şekli unsurlarında belirsizlik olduğu hallerde, *şekle sıkı sıkıya bağlılık* ilkesinden saptığı ve senedi ayakta tutma yönünde çözüm ürettiği görülmektedir. Yüksek Mahkeme, bu çözümlenmesini, aksi bir yaklaşımın *aşırı şekilcilik* yaratacağı ve hak kaybına yol açacağı argümanına dayandırmaktadır.

Yüksek Mahkeme, yapmış olduğu değerlendirmelerde çeşitli ölçütler kullanmaktadır. Örneğin, salt “dolar” yazılmasından “Amerikan Doları” anlaşılması gerektiği²³ ya da düzenlenme yerinin kısaltılarak yazılabileceğine ilişkin kararlarında²⁴ *hayatın olağan akışı* veyahut *durumun senet metninden hiçbir kuşkuya yer vermeyecek şekilde anlaşılabilir olması* gibi ölçütler kullanmıştır. Hatta *senet bedelindeki tutarın belirli olduğu, ancak para biriminin yazılmadığı* bir senedin irdelendiği kararında²⁵,

²² **KARAHAN** (ARI/BOZGEYİK/SARAÇ/ÜNAL), s. 31; **ÜLGEN** (HELVACI/KENDİGELEN/KAYA), s. 96; Şekil şartlarının eksikliği durumunda, eksikliğin durumuna göre iki sonuç ile karşılaşılabılır. İlk olarak senet kambiyo senedi olarak geçersiz olsa da kıymetli evrak olarak ayakta kalabilir. Örneğin “bono” kelimesinin senet metninde olmaması durumunda, diğer unsurlarda bir eksiklik yoksa, emre yazılı havale olarak nitelendirilebilir. İkinci olarak, bazı durumlarda senet ne kambiyo senedi ne de kıymetli evrak olarak geçerlidir. Senede imza atmak yerine parmak basılmışsa durum bu şekilde olup, adi senet ya da delil başlangıcı olarak değerlendirilebilir. Bu konuda ayrıca bkz. **SARAÇ** (KARAHAN/ARI/BOZGEYİK/ÜNAL), s. 150.

²³ Yargıtay senet miktarına ilişkin bir kararında, “...*Cinsi belirtilmeksizin dolar yazılmasından anlaşılması gereken Amerikan Dolarıdır...*” diyerek, hangi ülkenin olduğu belirtilmeksizin sadece dolar yazılmasının, senedin belirliliğini ortadan kaldırmayacağına hükmetmiştir. Yargıtay, bu sonuca ulaşırken “*Türkiye hudutları dahilinde yaygın olarak işlem yapılan para birimi Amerikan Doları*” olduğu düşüncesinden hareket etmiştir (Yargıtay 12. HD. E. 2002/5551 K. 2002/6983 T. 4.4.2002 (Kazancı)).

²⁴ Düzenlenme yerinin “İst.” “Ank.” gibi kısaltmalar ile gösterilmesine ilişkin olarak verilen Yargıtay içtihadı birleştirme kararında, İçtihadı Birleştirme Genel Kurulu, “...*Okunduğunda hiçbir duraksama söz konusu olmaksızın anlamları belirlenebilen kısaltmaların keşide yeri olarak yazılması çeki sadece bu kısaltma sebebiyle geçersiz hale getirmez. G.antepe, Ş.urfa, K.maraş, G.hacıköy, Ş.koçhisar ve Ş.karabhisar gibi kısaltmaların neyi ifade ettikleri kolaylıkla ve hiçbir tartışmaya yol açılmaksızın belirlenebilecek niteliktedirler. O halde anlamlarında hiçbir duraksama olmayan kısaltmaların keşide yeri olarak yazılması halinde çek bu niteliğini korumalı, buna karşın ne anlama geldiği bilinmeyen kısaltmaların yazılması halinde keşide yeri gösterilmemiş sayılmalıdır. Bu konudaki ölçü keşidecinin inade beyanının hiçbir kuşkuya yer vermeyecek şekilde anlaşılabilir olup olmamasıdır...*” şeklinde bir değerlendirme yapmıştır. Yargıtay'ın bu çözümlenmesinde kullandığı ölçüt, *hiçbir duraksama ve kuşku söz konusu olmaksızın senedin ne söylediğinin anlaşılabilmesidir* (Yargıtay İBK. E. 1992/I K. 1992/5 T. 14.12.1992 (Kazancı)).

²⁵ 12. Hukuk Dairesi, ...*takibe konu bononun tanzim tarihi 22.11.2005 olup, bu tarihte yürürlükte olan paranın YTL olduğu ve bu hali ile takibe konu bonodaki 12.000 kaydının YTL olarak anlaşıl-*

düzenlenme tarihinde YTL yürürlükte bulunduğundan, para biriminin de YTL olarak anlaşılması gerektiğine hükmetmiştir.

Bazı durumlarda ise Yüksek Mahkeme, kanun koyucunun *açıkça bedelin hem yazı hem de rakamla gösterildiği hallerde, yazı ile gösterilen bedele üstünlük tanınmasına* yönelik iradesine (TTK 676/I) karşın, yine de *hayatın olağan akışı* ölçütünü kullanarak rakamla yazılan bedeli üstün tutmuştur²⁶.

Düzenlenme tarihine ilişkin vermiş olduğu kararlarda, gerek 30-31 Şubat gibi imkansız tarihlerin bulunması²⁷, gerek ay ve günün ters yazılması²⁸ gerekse yılın

ması gerekir...” şeklinde hüküm kurmuş, aksinin kabulünü “*aşırı şekilcilik*” olarak değerlendirmiş ve senedi ayakta tutmuştur (Yargıtay 12. HD. E. 2009/2096 K. 2009/9578 T. 4.5.2009 (Kazancı)).

²⁶ 12. Hukuk Dairesi, TTK 676/I (eTTK 588)’deki “*Police bedeli hem yazı hem de rakamla gösterilip de iki bedel arasında fark bulunursa, yazı ile gösterilen bedel üstün tutulur.*” açık hükme karşın “... Bononun incelenmesinde; senet bedelinin, rakam kısmında “26.000 YTL”, yazı kısmında ise “yirmi altı yeni türk lirası” olarak belirtildiği görülmektedir. *Tanzim tarihindeki Türk Lirasının değeri dikkate alındığında hiçbir alım gücü olmayan 26 YTL üzerinden bono düzenlenmesi hayatın olağan akışına uygun düşmediği gibi, bu yöndeki kabul, aşırı şekilcilik olup, ağır hak kaybına neden olmaktadır...*” şeklinde hüküm kurarak, “*aşırı şekilcilik*” argümanının yanında, “*hayatın olağan akışına uygun düşme*” ölçütünü de kullanarak yorum yapmıştır. Böylelikle Yargıtay, senet üzerindeki bedellerin değişik şekilde gösterilmesi durumunda kanun koyucunun TTK 676/I hükmü ile ortaya koyduğu iradeden sapmıştır (Yargıtay 12. HD. E. 2009/17047 K. 2009/25571 T. 17.12.2009 (Kazancı)). Aynı yönde bkz. Yargıtay 12. HD. E. 2014/614 K. 2014/3264 T. 10.2.2014; Yargıtay 12. HD. E. 2010/24454 K. 2011/5225 T. 1.4.2011 (Kazancı).

²⁷ Düzenlenme tarihinin açık ve belirli olmasına ilişkin olarak Yargıtay, 31.9.1992 keşide tarihli çekte ilgili kararında öğretiyeye de yollama yapmış, “*çekte 31 Nisan 1975 veya 29 Şubat denmesi halinde bu durumun çek olma niteliğini mutlaka düşüreceğini kabul etmek, aşırı bir şekilcilik yaratabilir. Çünkü bu hususlarda kolaylıkla yanılmak mümkündür*” diyerek çekin geçerli olacağı sonucuna varmıştır. Benzer şekilde Yargıtay “...*vade tarihinin 30.02.2004 olarak yazılmış olması halinde, belgenin bono olma özelliğinin ortadan kalkacağını kabul etmek, aşırı bir şekilcilik olup, hakkın zayiine neden olur. Her ne kadar Şubat ayının 30.günü sözkonusu olamaz ise de, vadenin bu şekilde gösterildiği hallerde bunun yanılığdan kaynaklandığının ve bu eksikliğin bononun vasfını etkilemediğinin ve Şubat ayının son gününün vade olarak sayılmasının kabulü gerekir.*” diyerek 30 Şubat tarihi bakımından da “*aşırı şekilcilik*” argümanını kullanarak *şekle sıkı sıkıya bağlılık* ilkesinden sapmıştır (Yargıtay 12. HD. E. 2004/22727 K. 2005/207 T. 10.1.2005 (Kazancı)). Aynı yönde bkz. Yargıtay HGK. E. 2000/12-1011 K. 2000/1076 T. 21.6.2000; Yargıtay 19. HD. E. 2000/5759 K. 2000/8600 T. 12.12.2000; Yargıtay 12. HD. E. 2001/16461 K. 2001/17872 T. 5.11.2001; Yargıtay 10. CD. E. 2004/24732 K. 2005/8151 T. 5.7.2005; Yargıtay 10. CD. E. 2004/22525 K. 2005/4869 T. 24.5.2005; Yargıtay 12. HD. E. 2003/4821 K. 2003/7956 T. 11.4.2003 (Kazancı). Hatta Yargıtay, bir kararında 81.1.2012 tarihinin sehven yazıldığını kabul ederek bu tarihi 31.1.2012 olarak yorumlayarak senedi geçerli saymıştır. Aksinin kabulünü ise *aşırı şekilcilik* olarak kabul etmiştir (Yargıtay 12. HD. E. 2013/20439 K. 2013/30029 T. 26.9.2013 (Kazancı)).

²⁸ 11. Ceza Dairesi, düzenlenme tarihi 03.15.2000 olarak yazılan bir çekte ilişkin kararında, “...*Ay ve gün yerlerinin keşide yerinde ters yazıldığına açıkça belli olduğu durumlarda çekte keşide yerinin bulunmadığını kabul etmenin aşırı şekilcilik sayılacağı ve yasal hamil yönünden hak kaybına, keşideci yönünden de aleyhe sonuç doğurmayacağı...*” yönünde hüküm kurmuştur (Yargıtay 11. CD. E. 2008/12058 K. 2009/458 T. 4.2.2009 (Kazancı)). Aynı yönde bkz. Yargıtay 10. CD. E. 1998/6284 K. 1998/7160 T. 29.6.1998; Yargıtay 10. CD. E. 2003/4047 K. 2003/22532 T. 16.12.2003 (Kazancı).

“20111” şeklinde senette yer alması durumunun²⁹ bir yanlışlıktan kaynaklandığını belirtmiş ve *yanılgının açıkça anlaşılabilir* olması ölçütünü kullanmıştır.

V. Bononun Şekli Unsurları ve Özellikle Vade

A. Genel Olarak Bononun Şekli Unsurları

Kambiyo senetlerinden bono, bir kredi aracıdır. Kanunen emre yazılıdır. Policeden farklı olarak bonoda ikili bir ilişki olup, bononun tarafları senedi düzenleyen ve lehtardır³⁰. Poliçe “*nitelikli havale*”, bono ise “*soyut borç ikrarı*” olarak nitelendirilebilir³¹. Bonoyu düzenleyen kişi esas (asli) borçlu durumundadır. Sorumluluğu ise, poliçeyi kabul eden muhatabın sorumluluğu gibidir (TTK 779).

Bakıldığında, Türk Ticaret Kanunu’nda bonoya uygulanacak hükümlerin sayısı sadece dört tanedir. Oysa Kanun’da, uygulaması daha az olan poliçeye ilişkin ayrıntılı düzenlemelere yer verilmiştir. Bununla birlikte, Türk Ticaret Kanunu’nun 778. maddesi uyarınca poliçeye ilişkin hükümler, niteliğine aykırı düşmedikçe bonolar hakkında da uygulanabilir. Örneğin senedin vadesine ilişkin Türk Ticaret Kanunu’nun 703 ila 707 hükümlerinin uygulanacağı aynı Kanun’daki 778/I(b) atfıyla açıktır.

Bononun şekli unsurları, Türk Ticaret Kanunu’nun 776. maddesinde, ‘*Unsur-lar*’ başlığı altında yedi bent halinde düzenlenmiştir. Şekli unsurlar, “*unsurların bulunmaması*” durumunu düzenleyen, aynı Kanun’un 777. maddesi ile birlikte değerlendirilmelidir. Kanun koyucu 777. maddenin I. fıkrasında, 776. maddede yer alan unsurların eksikliği durumunda senedin geçersiz olacağını; III. fıkrasında, açıklık bulunmadığında düzenlenme yerinin aynı zamanda ödeme yeri sayılacağını ve nihayet IV. fıkrasında düzenlenme yeri bulunmadığı durumda, düzenleyenin adının yanında yer alan yerin düzenlenme yeri sayılacağını belirtmiştir. Bununla beraber kanun koyucu aynı hükmün II. fıkrasında, vadenin bulunmaması durumunu bir geçersizlik hali saymak yerine, bu halde senedi görüldüğünde ödenecek bono olarak kabul etmiştir.

Dolayısıyla, bonoda bulunması gereken *zorunlu unsurlar*, senet metninde ‘*bono*’ veya ‘*emre yazılı senet*’ kelimesinin geçmesi, kayıtsız ve şartsız belirli bir bedeli ödeme

²⁹ 12. Hukuk Dairesi, yine düzenlenme tarihine ilişkin bir kararında, düzenlenme tarihinin 11.11.2011 olarak yazılmasına ilişkin uyumsuzluğu “...*Tanzim tarihinin bu şekilde yazılışının yanılgıdan kaynaklandığı ve bu hatanın bononun niteliğini etkilemeyeceği kabul edilerek sehven yazılışının kabulüyle tanzim tarihinin “11.11.2011” olarak anlaşılması gerekir. (HGK. 21.6.2000 tarih ve 2000/12-1011 E. 2000/1076 K.) Aksine kabul aşırı şekilcilik olup hak kaybına neden olur.*” şeklinde çözüme ulaştırmıştır (Yargıtay 12. DH. E. 2014/4650 K. 2014/8053 T. 12.3.2014 (Kazancı)).

³⁰ ÜLGEN (HELVACI/KENDİGELEN/KAYA), s. 129; PULAŞLI, 217.

³¹ ÖZTAN, Fırat, Kıymetli Evrak Hukuku, Güncelleştirilmiş 18. Bası, Ankara, 2013, s. 216.

vaadi, lehtarın adı, bonoyu düzenleyen imzası ve düzenlenme günü; *alternatif zorunlu unsurlar* düzenlenme yeri ile ödeme yeri; ve nihayet *ihtiyari (isteğe bağlı) unsur* ise vadedir.

B. İsteğe Bağlı Şekli Unsur: Vade

Vade, bono bedelinin ödeme zamanının geldiği, diğer deyişle talep edilebilir hale geldiği gündür. Kural olarak vade ile ödeme günü aynı gündür. Ancak Türk Ticaret Kanunu 752/2 hükmüyle bu konuda bir ayrıklık yaratmıştır. Buna göre vade gününün bir tatile rastlaması durumunda, tatili takip eden ilk gün ödeme günü olacaktır³².

Türk Ticaret Kanunu'nun 672. maddesinin II. fıkrasına göre, yukarıda da belirtildiği üzere, bir bonoda vadenin bulunmaması bononun geçersizliğine neden olmaktadır. Bu halde bono görüldüğünde ödenir. Bu nedenle vade bononun ihtiyari unsurudur.

Kanun koyucu, bonoya dört tür vadenin konulabileceğini belirtmiştir (TTK 703/I(a-d)). Bu dört vade dışında bir vadenin bonoya konulması bonoyu geçersiz kılmaktadır (TTK 703/II). Bonodaki vade türleri şu şekilde sıralanabilir:

- Belirli bir günde ödenecek bono,
- Düzenlenme gününden belli bir süre sonra ödenecek bono,
- Görüldüğünde ödenecek bono,
- Görüldükten belli bir süre sonra ödenecek bono.

Anlaşıldığı üzere, bonoya konulabilecek vade türleri kanun koyucu tarafından sınırlı sayıda (*Numerus Clausus*) tespit edilmiştir. Buna göre düzenleyen ancak Kanun'da gösterilen vade türlerinden birini kullanmak durumundadır. Aksi halde bono batıl olur (778/I(b); TTK 703/II). Bu zorunluluk karşısında, bonoya gerçekleşip gerçekleşmeyeceği şüpheli bir vade (*dies incertus an*) konulma olasılığı söz konusu değildir³³.

³² Aynı yönde bkz. **KINACIOĞLU**, s. 113; **PULAŞLI**, s. 134; **KARAHAN (ARI/BOZGEYİK/SARAÇ/ÜNAL)**, 134.

³³ **ÖZTAN**, 1997, s. 659; **BOZER/GÖLE**, s. 90-92; Ayrıca bkz. **SARAÇ (KARAHAN/ARI/BOZGEYİK/ÜNAL)**, s. 195. Yazar, vadenin metinde veya senet üzerinde herhangi bir yerde gösterilebileceğini, hatta hiç gösterilmemiş de olabileceğine değinmiştir. Hiç gösterilmeme durumunda ise, kanun gereği görüldüğünde vadeli sayılacağını; ancak anılan kanuni dört vade tipinden herhangi birinin senet üzerine yazılması durumunda, o vade tipinin geçerli olacağını söylemiştir.

VI. Teori ve Uygulamada Birden Fazla Vadeyi İçeren Bono

Bonoda *birbirini takip edecek şekilde vadelerin* kullanılması kanun koyucu tarafından yasaklanmıştır (778/I(b); TTK 703/II). Aşağıda öncelikle öğretilerdeki bazı yazarların bu husustaki görüşlerine yer verilecektir. Daha sonra ise Yargıtay'ın konuya ilişkin yaklaşımı irdelenecektir.

a. Öğretilerdeki Yazarların Konuya Yaklaşımı

Genel olarak öğretilerdeki yazarlar konu hakkında *görüş birliği* içindedir. Buna göre, poliçe veya bonoya ancak Kanun'da belirtilen dört tip vadeden biri konulabilir (TTK 703). Bu düzenleme *Numerus Clausus* niteliktedir³⁴. Bonoya Kanun'da öngörülen bu dört tipten başka bir vade konulması ya da mevcut vade tiplerinin birleştirilerek yeni bir vade tipi oluşturulması senedi geçersiz hale getirir³⁵. Aynı şekilde, bonoya *birbirini takip eden vadelerin konulması* yasağına aykırı davranış da, tıpkı öngörülen vade tiplerinin dışında bir vade konulmasında olduğu gibi, bonoyu geçersiz kılar³⁶. Özellikle iki ayrı vadenin yazılması halinde, vadenin açık olarak tespitine olanak bulunmamaktadır³⁷. Metindeki ve metin dışındaki vade kayıtlarının birbirinden farklı olması senedi geçersiz yapar³⁸. Bununla beraber, senedin düzenlenme ve vade tarihinin aynı olabileceğine ilişkin herhangi bir engel de bulunmamaktadır.³⁹

³⁴ **POROY**, Reha/**TEKİNALP**, Ünal: Kıymetli Evrak Hukuku Esasları, Yeniden Yazılmış 21. Bası, İstanbul, 2013, s. 145, 283; **KINACIOĞLU** s. 114; **UYAR**, Talih: "İcra Hukukunda Bono'nun (Emre Muharrer Senet'in) Geçerlilik Koşulları", Türkiye Barolar Birliği Dergisi, Sayı 74, 2008, s. 290-325, s. 316.

³⁵ **ÖZTAN**, 1997, s. 660; **POROY/TEKİNALP**, s. 283; **PULAŞLI**, s. 134; **KINACIOĞLU** s. 114; **SARAÇ** (KARAHAN/ARI/BOZGEYİK/ÜNAL), s. 195; **ARSLANLI**, s. 51; **DOMANIÇ**, s. 355; **CAN**, s. 69.

³⁶ **KARAYALÇIN**, Yaşar, Ticaret Hukuku III, Ticari Senetler, Ankara, 1970, s. 157; **ÖZTAN**, 1997, s. 660, **CAN**, S. 69; **SÜPHANDAĞ**, Yavuz: Kıymetli Evrak Hukuku, 2. Baskı, Ankara, 2013, s. 28; Ayrıca bkz. **BOZER**, Ali/**GÖLE**, Celal: Kıymetli Evrak Hukuku, 3. Bası, Ankara, 2013, s. 92-93. Yazarlar, batıl olan bu senetlerin havale veya adi senet hükmünde dahi olamayacağı görüşünü ortaya koymuştur.

³⁷ **ÖZTAN**, 1997, s. 658. **BAHTİYAR**, Kıymetli Evrak, s. 54. Yazar, ancak yazılan birden çok vadenin aynı güne denk düşmesi durumunda bononun geçersiz sayılmayabileceğini belirtmiştir. Ayrıca bkz. **ÜLGEN** (HELVACI/KENDİGELEN/KAYA), s. 132. *Yazar*, vadenin açık ve tek olarak yazılması gerektiğini, yazıyla ve rakamla farklı vadeler yazılması durumunda ise Yargıtay'ın çift vadeli senedin varlığına işaret ettiğine değinmiştir (Yargıtay 17. HD. 19127/22466 T. 28.11.2006). Ayrıca, bononun ödeme (vade) gününü gösteren üst kısmındaki tarih ile metin kısmındaki tarihin farklı olması durumunda Yargıtay'ın çifte vade olduğuna dayanarak belgenin bono niteliğinde olmadığına karar verdiğini belirtmiştir (Yargıtay 12. HD. 385/4268 T. 8.3.2007).

³⁸ **ÖZTAN**, 1997, s. 646.

³⁹ **UYAR**, s. 308; **OĞUZOĞLU**, Abdullah Çetin/**OĞUZOĞLU**, Özkan: Açıklamalı ve İçtihatlı Bono ve Çek Sorunları, 8. Baskı, İstanbul, 2003, s. 6; Yargıtay 15. HD. E. 2003/587 K. 2003/3094 T. 10.6.2003 (Kazancı).

Öğreti birbirini tekrar eden veya birden fazla vadenin yer aldığı senedin batıl olacağı hususunda görüş birliği içinde olsa da, çalışma konusu Yargıtay kararındaki özellikli kurgu, yani vade olarak belirtilen iki tarihten birinin düzenlenme tarihi ile aynı olma olasılığı, görüldüğü kadarıyla öğretilerdeki yazarlar tarafından doğrudan değerlendirilmemiştir. Bununla beraber, yazarlar tarafından görüş birliği ile savunulan, senet üzerinde birbirini takip eden veya birden fazla vadenin yer almasının senedi geçersiz kılacağı görüşünün çalışma konusu Yargıtay kararındaki özellikli kurgu için de kabul edilebileceği söylenebilir.

b. Uygulamada Yargıtay'ın Tutumu

Yargıtay'ın birden fazla vade içeren senetler bakımından yaklaşımını incelediğinde, bu kararlar iki kategoride toplanabilir. İlk olarak, Yargıtay, "*birden fazla vade*", "*birbirini takip eden vadeler*" ya da "*çift vade*" içeren senetler olarak tanımladığı senetlerin geçersiz olduğu sonucuna varmıştır. Bu yönüyle ilk kategorideki içtihat, öğretideki görüş birliğinin uygulamaya yansımaları niteliğindedir. Bu yaklaşımda, yukarıdaki yazarların aktarılan görüşlerinden bir sapma bulunmamaktadır⁴⁰.

İkinci kategorideki kararlardaki kurgu ise, senetlerin vade olarak iki farklı tarihi

⁴⁰ "...Somut olayda takip dayanağı bonoda, vade tarihinin, rakamla "30.10.2008", yazı ile "30 Ekim 2010" olarak yazıldığı görülmektedir. Takip dayanağı bononun tanzim tarihi itibarıyla yürürlükte olan T.T.K.nun 690. maddesinin göndermesi ile bonolar hakkında da uygulanması gereken aynı Kanununun 615. maddesine göre, çift vadeli olarak düzenlenen senetler, bono vafında gereken aynı Kanununun 615. maddesine göre, çift vadeli olarak düzenlenen senetler, bono vafında sayılamaz..." (Yargıtay 12. HD. E. 2013/16429 K. 2013/25385 T. 4.7.2013- Kazancı); "... "20.11.2010" ve "30.09.2010" olmak üzere iki ayrı vade tarihinin bulunduğu görülmüştür. Buna göre bonoda iki ayrı vade olduğu sonucu ortaya çıkmaktadır. TTK.'ın 690.maddesi göndermesi ile bonolar hakkında da uygulanması gereken TTK.'ın 615.maddesine aykırı olarak çift vadeli düzenlenen senetler, bono vafında sayılamaz..." (Yargıtay 12. HD. E. 2006/19127 K. 2006/22466 T. 28.11.2006 - Kazancı); "Takip dayanağı senette vade tarihinin, rakamla "12.6.2009". yazı ile "On Haziran 2009" olarak yazıldığı görülmektedir. Bonolar hakkında da uygulanması gereken T.T.K.nun 615. maddesine aykırı olarak çift vadeli olarak düzenlenen senetler, bono vafında sayılamayacağından icra takibinin iptaline karar verilmesi gerekir..." (Yargıtay 12. HD. E. 2011/5773 K. 2011/20655 T. 26.10.2011- Kazancı); "...Takip dayanağı bonoda vade tarihi rakamla "30.09.2008", yazı ile ise "30 Eylül 2009" şeklinde gösterilmiş ve bononun birbirini takip eden iki vadeyi içerdiği saptanmıştır. Bu durumda, TTK'nun 615 /son maddesi gereğince dayanak belge kambiyo senedi vasfını taşımadığından..." (Yargıtay 12. HD. E. 2010/8588 K. 2010/21582 T. 28.9.2010- Kazancı); "... Bonoda üst kısımda ödeme günü 20.6.1985 olarak gösterilmiş iken, senet metninde 6 Haziran 1985 tarihinde ödeneceği yazılmış ve bu suretle (e)TK 615/son'da... gösterilen biçimiyle... "birbirini takip eden vadeleri gösteren" batıl bir bono düzenlenmiş ve hükümsüz sayılması gerekmiş bulunduğu göre...(kararın) onanması gerekir..." (Yargıtay 11. HD. 6215/6695 T.12.10.1986 - **MOROĞLU, Erdoğan/KENDİGELEN**, Abuzer: İçtihatlı – Notlu Türk Ticaret Kanunu ve İlgili Mevzuat, Güncelleştirilmiş 10. Bası, İstanbul, 2014, s. 576); "...Borçlunun itirazında ileri sürdüğü gibi, bononun sol üst köşesindeki ödeme günü 29.2.1985 iken gerçekten tahrif edilerek 29.2.1990 yapılmışsa, bu husus olayı etkiler, zira takip konusu senette sağ üst tarafta ödeme günü olarak birde 29.2.1990 tarihi vardır. TTK'nun 615. maddesine göre senette birden fazla vade bulunduğu takdirde o senet batıldır. Bu belgeye dayanılarak kambiyo senetlerine mahsus yolla takip yapılamaz..." (Yargıtay 12. HD. E. 1990/10732 K. 1991/3557 T. 21.3.1991- Kazancı).

içermesi ve bunlardan birinin düzenlenme tarihiyle aynı olması durumudur. Çalışma konusu karardaki uyuşmazlık da buna yöneliktir. Yargıtay, sorunu çözümlerken *şekle sıkı sıkıya bağlılık* ilkesinden ayrılarak, her ne kadar birden fazla vade senedin üzerinde gösterilse de, bu durumun çifte vade sayılamayacağını, *olsa olsa senedin düzenlenme tarihinin tekrarı* niteliğinde olduğu sonucuna varmıştır. Yüksek Mahkeme'ye göre bu olasılıkta, aksi bir yaklaşımın kabul edilmesi, yani *şekle sıkı sıkıya bağlılık* ilkesinin uygulanması, *aşırı şekilcilik* olacak ve hak kaybına yol açabilecektir⁴¹.

Ayrıca Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, eski tarihli bir kararında, *aşırı şekilcilik* argümanı yanında “*Senedin tanzim tarihinin vade tarihi olamayacağı da kuşkusuzdur.*” değerlendirmesini yapmıştır. Hukuk Genel Kurulu'na göre vade olarak ikinci bir tarihin, düzenlenme tarihi ile aynı olarak atılması, ikinci bir vade olarak yorumlanamaz⁴². Ancak bu gerekçe, Yargıtay'ın *vade ile düzenlenme tarihinin aynı tarih olabileceğine* ilişkin yerleşik uygulaması ile örtüşmemektedir. Şöyle ki, Yargıtay'ın oturmuş içtihadı uyarınca bononun düzenleme ve vade tarihleri aynı olabilir. Ancak vade tarihi kesinlikle düzenleme tarihinden önce olamaz⁴³.

VII. Birden Fazla Düzenleme Tarihi İçeren Çekin Hukuki Durumu

Her ne kadar çalışma konusu Yargıtay kararı, bonoya ve bonoda birden fazla vade bulunmasına ilişkin olsa da, birden fazla tarihi içeren çekin hukuki durumu ile

⁴¹ “...*Takip konusu edilen her iki bonoda tanzim tarihinin 24.07.2007 ve ödeme tarihinin ise bonoların baş kısmında ödeme tarihi başlığını taşıyan yerde 25.11.2010, senet metninde ise 24 Temmuz 2007 olarak yazıldığı görülmektedir. Tanzim tarihinin bu şekilde ve senet metninde tekrar edilmiş olması, 2. bir vade tarihi olarak kabul edilemeyeceği için bononun vasfını etkilemez.*” (Yargıtay 12. HD. E. 2011/1066 K. 2011/17145 T. 22.9.2011 - Kazancı); “...*Dava, bonoda iki farklı vade tarihi bulunduğu gerekçesi ile takibin iptali istemine ilişkindir. T.T.K.nun 690. maddesi göndermesi ile bonolar hakkında da uygulanması gereken T.T.K.nun 615. maddesine aykırı olarak çift vadeli düzenlenen senetlerin, bono vasfında sayılamayacağı düzenlenmiştir. Ancak tanzim tarihinin tediyeye tarihinde tekrarı çift vade anlamına gelmez. Aksinin kabulü aşırı şekilcilik olup hak kaybına neden olur.*” (Yargıtay 12. HD. E. 2013/3785 K. 2013/12677 T. 2.4.2013 - Kazancı). Aynı yönde bkz. Yargıtay 12. HD. E. 2014/801 K. 2014/3690 T. 12.2.2014; Yargıtay 12. HD. E. 2009/29449 K. 2010/10515 T. 27.4.2010; Yargıtay 12. HD. E. 2009/29449 K. 2010/10515 T. 27.4.2010; Yargıtay 12. HD. E. 2007/6101 K. 2007/9073 T. 4.5.2007 (Kazancı).

⁴² “...*Takip Konusu emre muharrer senedin tanzim tarihinin 22.11.1982 olduğu tartışmasızdır. Senet metninde vade ve hululü vade başlıkları altında 22.11.1982 ve 15.12.1982 tarihleri yazılmıştır. Gerçekten TTK.nun 615. maddesinin son fıkrasında birden fazla vade taşıyan bu tür senetlerin emre muharrer senet sayılamayacağı hükme bağlanmıştır. Ne var ki takip dayanağı senet metninde vade olarak yazı ile hululü vade tarihinde gösterilen 15.12.1982 tarihi yazılmıştır. Senedin tanzim tarihinin vade tarihi olamayacağı da kuşkusuzdur. Olayda tartışmasız olan 22.11.1982 tanzim tarihi hululü vade tarihi yanında ayrıca yer alan vade sütununda gösterilmiş olması mükerrer vade tarihi değil, senet tanzim tarihinin tekrarı olduğu duraksanmayacak biçimde anlaşılmaktadır. Bu itibarla merci hakimliğince takip dayanağı senedin bono vasfında bulunduğuna ilişkin direnmesi yerindedir.*” (Yargıtay HGK. 12-681/154 T. 7.3.1990 - **MOROĞLU/KENDİGELEN**, s. 575).

⁴³ **UYAR**, s. 316.; **OĞUZOĞLU/OĞUZOĞLU**, s. 6; Yargıtay 15. HD. E. 2003/587 K. 2003/3094 T. 10.6.2003 (Kazancı).

çalışma konusu uyumsuzluk arasında –özellikle dayanılan gerekçeler bakımından- ortak noktalar bulunmaktadır. Bu hususta, özellikle *Teoman*'ın konuyu irdelediği yazılı tebliğinden⁴⁴ faydalanılacaktır.

Türk Ticaret Kanunu'nun 795. maddesinin I. fıkrası uyarınca “*Çek görüldüğünde ödenir. Buna aykırı herhangi bir kayıt yazılmamış hükmündedir*”. Anlaşıldığı üzere kanun koyucu, çek bakımından, bono ile poliçenin aksine vadeye yer vermemiş ve olası vade kaydını yazılmamış saymıştır. Düzenlenme tarihi ise, aynı Kanun'un 780/I(e) uyarınca zorunlu unsurdur. Düzenlenme tarihinin bulunmaması durumunda, Kanun'un 781/I hükmü gereğince bu senet çek sayılmaz.

Bakıldığında, söz konusu probleme ilişkin Yargıtay kararları iki gruba ayrılabilir. İlk olarak Yargıtay, çekte iki düzenlenme tarihi bulunması halinde, çekin ibraz tarihinde farklılık yaratacağından belgenin kambiyo senedi niteliği taşımadığı sonucuna varmıştır⁴⁵. Buna karşın Yargıtay ikinci grup kararlarında ise, iki düzenlenme tarihi içeren çekleri geçerli saymaktadır⁴⁶.

Teoman, makalesinde görüşünü üç olasılık çerçevesinde ortaya koymaktadır: İlk olasılıkta, yani çek üzerinde açıkça belirtilmiş iki adet düzenlenme tarihi yer alması durumunda çekin geçersiz olduğu hususunda bir duraksama yoktur. İkinci olasılıkta, senet üzerindeki iki tarihten birinin düzenlenme tarihi, diğerininse vade olduğu açıkça anlaşılmaktadır. Bu durumda vade kaydı, Türk Ticaret Kanunu'nun 795. maddesinin I. fıkrası uyarınca yazılmamış sayılır ve çek geçerli olarak ayakta tutulur.

Asıl tartışmanın olduğu üçüncü olasılıkta, senet üzerinde açıkça belirtilen düzenlenme tarihinden başka, *ne olduğu açıkça belirtilmemiş* bir diğer tarih yer almaktadır. *Teoman*, bu olasılıkta *ne olduğu açıkça belirtilmemiş* ikinci tarihin vade olarak nitelenemeyeceği ve dolayısıyla çekin yine de geçersiz olacağı sonucuna varmaktadır⁴⁷.

Yazar bu görüşünü, kambiyo senetlerinin ve şekil şartlarının tarafların *olası iradelerine* göre yorumlanamayacağı, *işlemleri olanaklar oranında ayakta tutma ilkesinin* en az uygulama bulduğu alanın kambiyo senetleri hukuku olduğu, salt hamili kuru-

⁴⁴ **TEOMAN**, Ömer: “*İki Farklı (Keşide) Tarihi İçeren Çeklerin Hukuki Durumu*”, Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu, Bildiriler – Tartışmalar, XXIII, 12 Haziran 2009, (Düzenleyen: Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü (T. İş Bankası A.Ş Vakfı), s. 9-21

⁴⁵ **TEOMAN**, s. 12-13; Yazara göre karar, iki düzenlenme tarihi içeren çekin geçersiz olduğunu belirten tek örnektir. Kararda birden fazla düzenlenme tarihinin çekin ibraz tarihinde farklılık yaratacağı için senedin kambiyo vasfında olmadığı sonucuna varılmıştır. Ancak yazar, kararda anılan tarihlerin nereye yazıldığı ya da bunların her ikisinin de açıkça düzenlenme tarihi mi olduğu konularına değinilmediğini de eklemektedir.

⁴⁶ Yargıtay 11. HD. E. 1983/399 K. 1983/1570 T. 3.3.1983; Yargıtay 12. HD. E. 2000/10826 K. 2000/11633 T. 7.7.2000 (**TEOMAN**, s. 13-14). Ayrıntılı bilgi ve tartışmalar için bkz. **TEOMAN**, s. 13 vd.

⁴⁷ **TEOMAN**, s. 18.

ma gayesiyle açıkça vade olarak nitelenmeyen bir tarihin vade olarak da nitelenemeyeceği ve son olarak bu ikinci tarihin nereye yazıldığına ise bir önemi bulunmadığı şeklindeki gerekçelere dayandırmaktadır⁴⁸. Ayrıca Yazar, Kanun'un açıkça seçimlik zorunlu unsurları tanımladığı ve ancak bu olasılıklar dahilinde şekle bağlılıktan sapaabileceğini öngörmektedir⁴⁹.

VIII. Değerlendirme ve Sonuç

Yüksek Mahkeme, senet üzerindeki vadelerden birinin düzenlenme tarihi ile aynı olması durumunda, senedi Türk Ticaret Kanunu'nun 703/II. maddesi uyarınca geçersiz saymanın *aşırı şekilcilik* oluşturarak hak kaybına neden olacağını belirtmiş ve senedi ayakta tutmuştur.

Senet üzerinde birden fazla vadenin açıkça yazılmış olması durumunda, kanun koyucunun iradesi açıktır. Kanun koyucu, bonoya uygulanacak hükümlere ilişkin Türk Ticaret Kanunu'nun 778/I(b) hükmünün atfıyla, aynı Kanun'un 703/2 düzenlemesinde "...birbirini takip eden çeşitli vadeleri gösteren poliçeleri batıldır" diyerek birden fazla vade içeren senetleri geçersiz kılmıştır. Hüküm emredici nitelikte olup herhangi bir ayırık duruma olanak tanımamaktadır. Senet üzerinde açıkça vade ya da ödeme tarihi olarak belirtilen birden fazla tarih varsa, bu tarihlerden hangisine itibar edileceği belirli değildir. Kanun'un yukarıda anılan emredici hükmü karşısında, *açıkça* vade olarak belirtilmiş bir tarihi, salt düzenlenme tarihi ile aynı olduğu gerekçesiyle, düzenlenme tarihinin tekrarı olarak nitelemek hiç bir yorum kuralı ile bağdaşmamaktadır. Kaldı ki, vade ve düzenlenme tarihinin aynı tarih olabileceğine engel olan herhangi bir hüküm söz konusu değildir. Gerek öğreti gerekse Yargıtay, vade ve düzenlenme tarihinin aynı tarih olabileceği hususunda görüş birliği içindedir. Senet, kendisiyle ilgili bilgiyi yine kendisi vermelidir. Kaldı ki, "*işlemin olanak oldukça ayakta tutulması*" ilkesi belki de en az kambiyo senetleri hukukunda uygulama alanı bulmalıdır.

Teoman, çek üzerinde birden fazla düzenlenme tarihi bulunması durumunda, ne olduğu açıkça anlaşılamayan ikinci tarih bakımından, tarafların *olası iradesinin* vade olarak yorumlanamayacağını belirtirken, özellikle kambiyo senetleri hukukuna ilişkin "*şekle sıkı sıkıya bağlılık*" ilkesine dayanmaktadır⁵⁰. Bu değerlendirmeyi yaparken de, kambiyo senetleri hukukunda yorum kurallarının ne derece sınırlı olduğunu ortaya koymaktadır. Özellikle de kambiyo senetlerinin ve şekli unsurların tarafların *olası iradelerine* göre yorumlanamayacağını ve *işlemleri olanaklar oranında ayakta tutma ilkesinin* en az uygulama bulduğu alanın kambiyo senetleri hukuku

⁴⁸ TEOMAN, s. 17-20.

⁴⁹ TEOMAN, s. 18.

⁵⁰ TEOMAN, s. 12-13.

olduğunu vurgulamaktadır. Ayrıca yazar, *şekle sıkı sıkıya bağlılık* ilkesinden hangi hallerde sapılabileceğinin ve bu hallerde hangi hükümlerin uygulanacağını da yine seçimlik zorunlu unsurlar olarak Kanun'da belirlendiğini belirtmektedir. Kuşkusuz yazarın çözümlemede kullandığı gerekçeler sadece 'çek' bakımından ve düzenlenme tarihine ilişkin olarak geçerli değildir. Bu gerekçeler, polişe ya da bono bakımından da şekli unsurlara bağlılık çerçevesinde değerlendirilebilir.

Kambiyo senetleri hukukunda senede itibar edilmesi, senet yorumlanırken herhangi bir iradenin üstün tutulmaması gerekir. Bu bağlamda, vade olarak belirtilmiş bir tarihi salt hamilin iradesini üstün tutma adına *aşırı şekilcilik* olarak değerlendirmek, kambiyo senetlerine ilişkin temel ilkelerle bağdaşmamaktadır. Kambiyo senetleri hukukunda *işlemin ya da senedin olanaklar ölçüsünde ayakta tutulması* ilke olarak benimsenmemelidir. Bu ilke yerine "*senet nasılsa ve ne diyorsa ona göre işlem yapılır*" ilkesi uygulanmalı ve senede bakılarak karar verilmelidir.

Yüksek Mahkeme, şekli unsurların belirsizliğinde, her ne kadar *şekle sıkı sıkıya bağlılık* ilkesini uygulamanın *aşırı şekilcilik* oluşturduğundan hareketle hak kayıplarının önüne geçmek için senedi ayakta tutmak istese de, burada çizginin doğru yerden çizilmesi gerekmektedir. Kambiyo senetlerine hâkim olan *şekle sıkı sıkıya bağlılık* ilkesi, *hukuki güvenlik* ve *tedavül yeteneğini* sağlama amacı güder. Ancak bu ilkenin *aşırı şekilcilik* oluşturacak şekilde uygulanması hak kayıplarına yol açacağı savunulabilir. Bu noktada *şekle sıkı sıkıya bağlılık* ilkesi ile Yüksek Mahkeme'nin *aşırı şekilcilik* argümanı arasında bir denge kurulmalıdır.

Kanaatimizce, amaçları dikkate alındığında, buradaki çizgi olabildiğince *şekle sıkı sıkıya bağlılık* ilkesi lehine çizilmelidir. Bu ilkeden, belirsiz olan unsurun *senetten başka şekilde anlaşılmasının olanaksız* olduğu durumlar dışında sapılmamalıdır. Daha önce belirtildiği üzere, senedin kendisi ile ilgili bilgiyi yine kendisi vermesi gerekir. Kambiyo senetleri hukukunda herhangi bir tarafın -örneğin hamilin- iradesi üstün tutulamaz. Ortada hakkın mündemiç olduğu bir senet ile bu senedin bağlı olduğu sıkı şekil kuralları vardır. Önemli olan senetten neyin anlaşıldığıdır. Yoksa senedin metninden anlaşılan iradelerin herhangi bir kimse lehine yorumlanması, kambiyo senetleri hukukunun ruhuyla bağdaşmaz. Bu tutum *tedavül güvenliğini* zedeler. Dolayısıyla, öncelikle burada "*hayatın olağan akışı*" gibi bir ölçütün kullanılması isabetli değildir. Kambiyo senetlerindeki bir şekli noksanlık veya muğlak bir irade yerine, *hayatın olağan akışı* ölçütüne göre tespit edilecek bir *olası irade* konulamaz. Yüksek Mahkeme'nin bu muğlaklığa rağmen, senedi *aşırı şekilcilik* argümanı ile ayakta tutarak *şekle sıkı sıkıya bağlılık* ilkesinden sapmasının makul sayılabileceği tek ölçüt şudur. Senet metninde yer alan şekil şartlarından birindeki muğlaklık, ancak '*kuşkuya yer bırakmaksızın herkesçe aynı şekilde anlaşılabilir*' nitelikteyse, diğer bir deyişle '*senetteki yanlışlıklar açıkça belli*' ise *şekle sıkı sıkıya bağlılık* ilkesinden ayrılmak isabetli olabilir. Bunun dışında, özellikle *hayatın olağan akışı* gibi göreceli bir ölçüte göre yapılan

değerlendirme sonucu, *olası irade* ikame edilerek *şekle sıkı sıkıya bağlılık* ilkesinden sapılması makul değildir.

Çalışma konusu kararda da, şekle sıkı sıkıya bağlılık ilkesinden sapmayı gerektirecek bir durum söz konusu değildir. Açıkça vade olarak gösterilmiş iki tarih söz konusudur. Hal böyleyken, Türk Ticaret Kanunu'nun 703/II. hükmünün emredici niteliği karşısında, salt bu tarihlerden biri düzenlenme tarihi ile aynı diye, bu tarihi düzenlenme tarihinin tekrarı olarak görmek isabetli bir yaklaşım değildir. Olması gereken, Kanun'un 703/II hükmünü işleterek bonoyu geçersiz kılmaktır.

KAYNAKÇA

- ALIŞKAN**, Murat: Kambiyo Senetlerinde Temlik Ciro, İstanbul, 1998.
- ARSLANLI**, Halil: Ticari Senetler Dersleri, 3. Bası, Ankara, 1954.
- AYAN**, Mehmet: Borçlar Hukuku (Genel Hükümler), 6098 Sayılı Yeni Türk Borçlar Kanunu'na Göre Hazırlanmış, 7. Baskı, Konya, 2012.
- AYBAY**, Aydın: Borçlar Hukuku Dersleri Genel Bölüm, 13. Bası, İstanbul, 2011.
- BAHTİYAR**, Mehmet, “*Yargıtay Kararları Işığında Kambiyo Senetlerinde Keşide Tarihi ve İmkansızlığı*”, Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi, C. XX Sayı 2, Haziran 1999, s. 41-53, (Keşide Tarihi).
- BAHTİYAR**, Mehmet, Kıymetli Evrak Hukuku, İstanbul, 2014 (Kıymetli Evrak).
- BOZER**, Ali/**GÖLE**, Celal: Kıymetli Evrak Hukuku, 3. Bası, Ankara, 2013.
- CAN**, Mertol: Kıymetli Evrak Hukuku (Ders Kitabı), 6762 sayılı ve 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu ile 6273 sayılı Kanunla Değişik 5941 sayılı Çek Kanunu Hükümleri Dairesinde, 2. Bası, Ankara, 2012.
- DOMANIÇ**, Hayri: Kıymetli Evrak Hukuku, İlaveli 2. Baskı, İstanbul, 1975.
- HIRSCH**, Ernst E.: Ticaret Hukuku Dersleri, 2. Bası, İstanbul, 1946.
- KAPLAN**, İbrahim: Borçlar Hukuku Dersleri (Genel Hükümler), 6. Baskı, Ankara, 2012.
- KARAHAN**, Sami/**ARI**, Zekeriya/**BOZGEYİK**, Hayri/**SARAÇ**, Tahir/**ÜNAL**, Mücahit: Kıymetli Evrak Hukuku, Güncellenmiş 2. Baskı, Konya, 2014.
- KARAYALÇIN**, Yaşar: Ticaret Hukuku III, Ticari Senetler, Ankara, 1970.
- KENDİGELEN**, Abuzer: Çek Hukuku, Gözden Geçirilmiş ve Güncelleştirilmiş 2. Bası, İstanbul, 2006.
- KILIÇOĞLU**, Ahmet M.: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Genişletilmiş 16. Bası, Ankara, 2012.
- KINACIOĞLU**, Naci: Kıymetli Evrak Hukuku, 5. Baskı, Ankara, 1999.
- KOCAYUSUFPAŞAOĞLU**, Necip: Borçlar Hukuku Genel Bölüm, 5. Bası, İstanbul, 2010.
- MOROĞLU**, Erdoğan/**KENDİGELEN**, Abuzer: İçtihatlı – Notlu Türk Ticaret Kanunu ve İlgili Mevzuat, Güncelleştirilmiş 10. Bası, İstanbul, 2014.

- NOMER**, Haluk N.: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Gözden Geçirilmiş 13. Bası, İstanbul 2013.
- OĞUZMAN/ M. Kemal/ÖZ**, M. Turgut: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Cilt I, Gözden Geçirilmiş 11. Bası, İstanbul, 2013.
- OĞUZOĞLU**, Abdullah Çetin/**OĞUZOĞLU**, Özkan: Açıklamalı ve İçtihatlı Bono ve Çek Sorunları, 8. Baskı, İstanbul, 2003.
- ÖZTAN**, Fırat: Kıymetli Evrak Hukuku, 2. Bası, Ankara, 1997, (1997).
- ÖZTAN**, Fırat: Kıymetli Evrak Hukuku, Güncelleştirilmiş 18. Bası, Ankara, 2013, (2013).
- POROY**, Reha/**TEKİNALP**, Ünal: Kıymetli Evrak Hukuku Esasları, Yeniden Yazılmış 21. Bası, İstanbul, 2013.
- PULAŞLI**, Hasan: -Yeni Türk Ticaret Kanununa Göre ve 6273 Sayılı Kanunla Değişik Çek Kanunu'nun Yorumu ile- Kıymetli Evrak Hukuku Esasları, Genişletilmiş ve Güncellenmiş 3. Baskı, Ankara, 2013.
- REİSOĞLU**, Safa: Türk Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 1.7.2012'de Yürürlüğe Giren Yeni Türk Borçlar Kanunu'na Göre Hazırlanmış 24. Bası, İstanbul, 2013.
- SÜPHANDAĞ**, Yavuz: Kıymetli Evrak Hukuku, 2. Baskı, Ankara, 2013.
- TEOMAN**, Ömer: "*İki Farklı (Keşide) Tarihi İçeren Çeklerin Hukuki Durumu*", Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu, Bildiriler – Tartışmalar, XXIII, 12 Haziran 2009, (Düzenleyen: Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü (T. İş Bankası A.Ş Vakfı), s. 9-21.
- UYAR**, Talih: "*İcra Hukukunda Bono'nun (Emre Muharrer Senet'in) Geçerlilik Koşulları*", Türkiye Barolar Birliği Dergisi, Sayı: 74, 2008, s. 290-325.
- UYAR**, Talih/**UYAR**, Alper/**UYAR**, Cüneyt: İcra Hukukunda Kambiyo Senetleri (İİK. 167-170b), Yeni TTK. TBK. ve HMK.'na Göre Güncelleştirilmiş 4. Baskı, Ankara, 2013.
- ÜLGEN**, Hüseyin/**HELVACI**, Mehmet/**KENDİGELEN**, Abuzer/**KAYA**, Arslan: Kıymetli Evrak Hukuku, Yeni Türk Ticaret Kanunu'na Yeni Çek Kanunu'na ve Yeni Sermaye Piyasası Kanunu'na Göre 8. Bası, İstanbul, 2013.
- YILMAZ**, A. Lerzan: Kambiyo Senetlerinde Def'iler (Einreden im Wertpapierrecht), 1. Bası, İstanbul, 2007.